WARIES MISDAADREEKS · Nº 110

Bedriegertjes in Rozendaal

Een fatale wandeling door het kasteelpark

Een zaak in brieven en kaarten

UITGEVERIJ WARIES

Inhoud

DE BUNDEL VAN MARIEKE HAZELEGER

Aan wie deze bundel leest 4

Wie is wie 5

De omgeving 6

Deel 1 · Lente 7

Deel 2 · Zomer 22

Deel 3 · September 35

Deel 4 · Na de negentiende 44

Aan de lezer 67

- Werkbladen 68
- Antwoordformulier 73
- Hints 76
- Verzegeld 79
- Oplossing 80
- Nawoord 86

De stukken in deze bundel zijn doorgenummerd. Boven elk stuk staat in schuine letters waar het vandaan komt. Teuns brieven zijn overgetypt uit zijn handschrift; Ratna typte haar brieven zelf. Wat tussen rechte haken staat, is weggelaten omdat het alleen de familie aangaat.

Aan wie deze bundel leest

Zutphen, zaterdag 25 oktober 2025

Mijn oom Teun Hazeleger is in de avond van donderdag 18 september 2025 overleden in het park van Kasteel Rosendael. Een medewerker van het landgoed vond hem de volgende ochtend om vijf voor half acht onder aan de drie stenen treden bij de schelpengalerij, op de kiezelvloer van de bedriegertjes. De vloer was nat, de fonteintjes hadden gespoten. Hij had een wond aan zijn achterhoofd.

De politie heeft onderzoek gedaan en kwam tot de conclusie dat het een ongeluk was: een oude man die 's avonds alleen zijn fonteintjes wilde controleren en op de natte treden uitgleed. Ik begrijp hoe ze daarbij komen. Ik geloof het niet.

Teun was van 1965 tot 2008 tuinman op het landgoed en daarna nog zeventien jaar 'fonteinmeester' van de Stichting Vrienden van de Bedriegertjes, een clubje vrijwilligers dat op zomerse zondagen de fonteintjes laat spuiten en geld inzamelt voor het onderhoud van het leidingwerk. Hij kende die vloer, die treden en die kraan beter dan zijn eigen keuken.

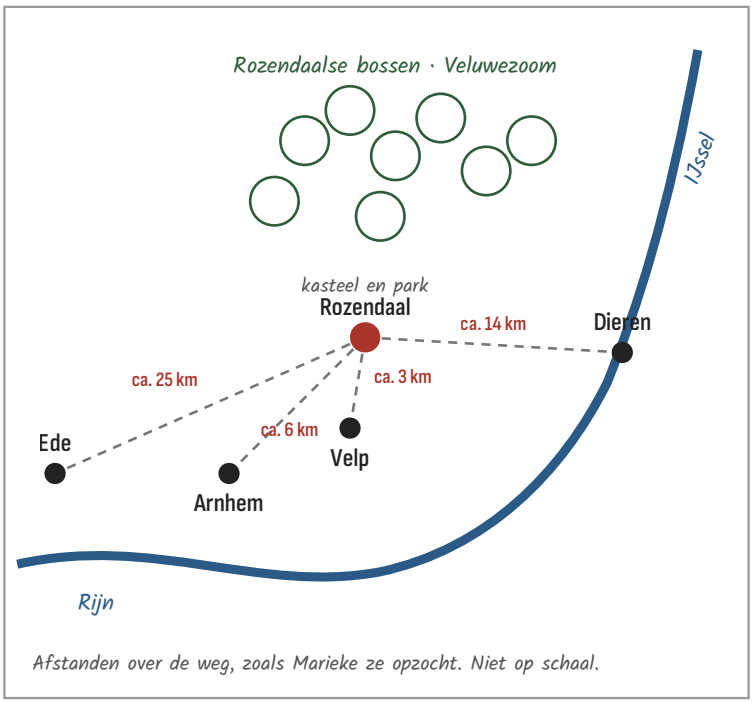
Ik ben zijn nicht en zijn executeur. In de week na de uitvaart vond ik in zijn kast een koektrommel vol brieven uit Indonesië. Ze waren van Ratna Soeriawinata, een botanica uit Bogor die in 1979 een paar maanden in Rozendaal stage liep en sindsdien met Teun correspondeerde. Zesenveertig jaar lang, met de hand en per luchtpost. In de trommel zaten ook de kaartjes die hij van anderen kreeg.

Ratna kreeg Teuns laatste brief pas elf dagen na zijn dood. Ze heeft mij daarop al zijn brieven van dit jaar teruggestuurd, met alles wat hij erbij had gedaan. Daarna heb ik zelf een brief gestuurd aan vijf mensen die Teun in zijn laatste dagen nog had gesproken, en ook hun antwoorden zitten in deze bundel, met wat ze meestuurden.

Ik heb alles op volgorde van datum gelegd en genummerd. Ik heb er niets aan veranderd en geen conclusies bijgeschreven: dat laat ik aan u over. Achterin vindt u een paar vragen, werkbladen en,

De omgeving

Teun woonde in het dorp Rozendaal, een paar minuten fietsen van het zijhek van het park. Velp ligt er direct onder, Arnhem iets verder naar het westen. Dieren, waar de bridgeclub speelt, ligt aan de IJssel, en Ede ver naar het westen, voorbij Arnhem. Ik heb de afstanden opgezocht, omdat ik wilde weten wie op donderdagavond waar kon zijn.

Schets van Marieke Hazeleger. Rozendaal is de kleinste gemeente van Gelderland; het kasteelpark ligt aan de rand van het dorp.

Deel 1

Lente

April tot en met juni 2025

STUK 1 · BRIEF VAN TEUN AAN RATNA

Uit Ratna's map, met de kaart van stuk 2 erbij.

Rozendaal, zondag 6 april 2025

Lieve Ratna,

Vandaag zijn de bedriegertjes weer opengegaan voor het seizoen, en zoals elk jaar heb ik zelf als eerste een nat pak gehaald. Ik wil weten of alle veertien het doen voordat er een bezoeker op die kiezels staat. Ze doen het alle veertien. Mijn broek hangt nu boven de kachel en ik zit in Grietjes oude ochtendjas aan tafel, wat jij gelukkig niet kunt zien.

Je vroeg me met kerst of ik nu eindelijk eens wilde opschrijven hoe het eigenlijk werkt, dat spuiten. Je bent de enige die zoiets vraagt; de bezoekers willen alleen weten hoe ze droog blijven. Dus hier komt het, en de tekening zit erbij.

Het water komt niet uit de kraan maar uit de sprengen, hogerop in de helling achter de schelpengalerij. Het verzamelt zich in wat wij 'de bak' noemen: een gemetselde kelder die je van buiten nauwelijks ziet. Vanuit de bak loopt een leiding naar beneden, naar de kraanput achter de taxushaag aan de oostkant van de vloer. Dat is een gat in de grond met een gietijzeren deksel, en daaronder zitten twee kranen: de hoofdkraan, die alles open of dicht zet, en het smoorkraan-

tje, waarmee ik regel hoe hard het spuit. Daarachter loopt de leiding in een boog onder de kiezelvloer door, langs de veertien spuiters.

Ik nummer ze zoals ik ze altijd noem: van oost naar west, één tot veertien. Dertien staat pal voor de onderste van de drie hardstenen treden aan de westkant, waar de mensen vanaf het grindpad naar beneden komen; veertien staat helemaal tegen de muur. Dertien is mijn lievelingsspuiter, want daar staan de mensen altijd net even stil om hun evenwicht te zoeken. Dat is natuurlijk precies de bedoeling van die oude heren geweest die dit hebben bedacht.

Wie de fonteintjes bedient, staat achter de haag. Er zit een kijkgat in, op ooghoogte, en door dat gat zie ik wanneer er genoeg mensen midden op de vloer staan. Dan draai ik met de T-sleutel de hoofdkraan een kwartslag open en dan barst de vloer los. Je weet hoe dat klinkt: eerst een zucht, dan gegil.

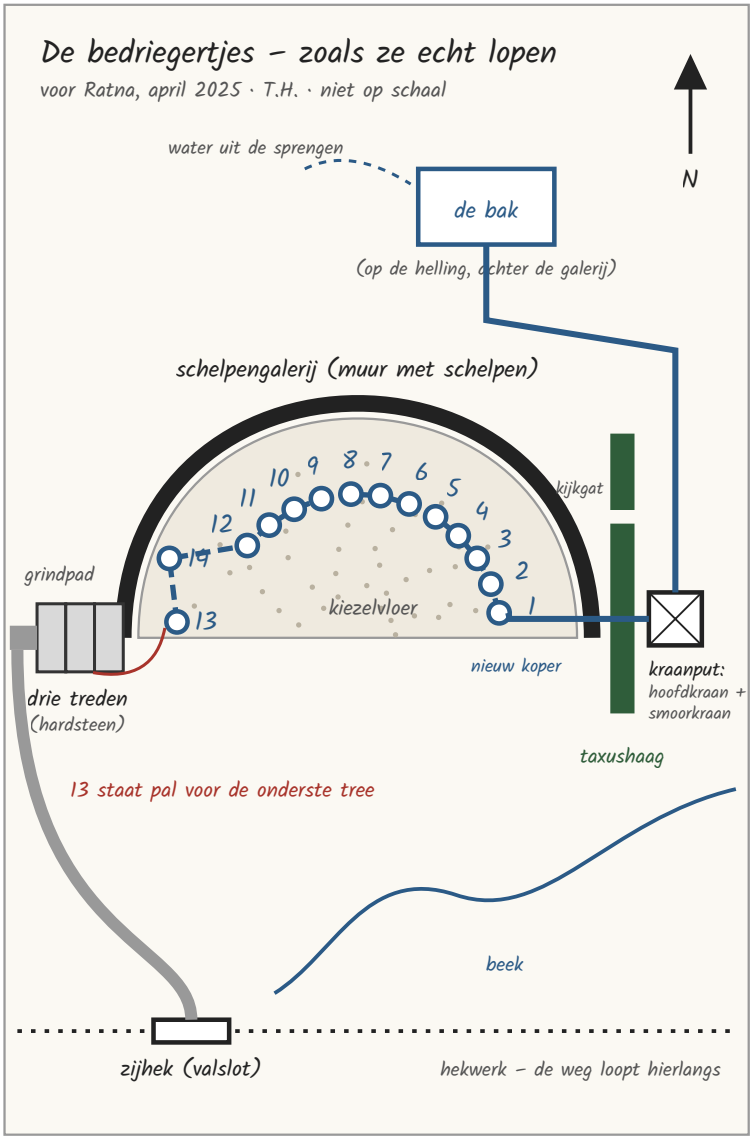
Die T-sleutel is een ijzeren staaf van een centimeter of veertig met een dwarshandvat. Er zijn er twee: de mijne, met rode tape om het handvat, die Grietje er in 2009 omheen heeft gedaan zodat ik hem niet zou kwijtraken, en een reservesleutel met groene tape, die in het sleutelkastje in het schuurtje van de stichting hangt. Het kastje heeft een codeslot; de code kennen alle vrijwilligers. Wie de groene sleutel pakt, tekent hem uit op de sleutelkaart die ernaast hangt, en tekent hem weer af als hij terugkomt. Dat is een idee van Coen.

Coen Ravenstein is nog altijd voorzitter. Hij is veertig jaar klerk geweest op een notariskantoor en zo vergadert hij ook: alles in drievoud, en de koffie wordt koud. Maar hij houdt de boel bij elkaar, dat moet ik hem nageven. Ellen Dijkgraaf doet de penningen. Die rekent zoals een ander ademhaalt; als ik een rol tape declareer, heb ik het geld de volgende dag op mijn rekening.

Nu de bak. Een volle bak is goed voor ongeveer vijfentwintig minuten volle straal als je de kraan open laat staan. Daarna hoor je hem leegslurpen, een geluid alsof er een reus zijn laatste limonade door een rietje haalt, en dan sijpelt het alleen nog wat na uit de sprengen. Het duurt een nacht, een uur of acht, voordat hij weer vol is. Daar-

STUK 2 · BIJLAGE BIJ STUK 1

Teuns tekening, op een gevouwen A4. Ratna bewaarde haar in de envelop.

De tekening is hier verkleind. De nummers van de spuiters zijn Teuns eigen nummers.

STUK 3 · BRIEF VAN RATNA AAN TEUN

Uit Teuns koektrommel.

R. Soeriawinata · Bogor, Jawa Barat · Indonesia

Bogor, dinsdag 22 april 2025

Lieve Teun,

Wat een prachtige tekening. Ik heb haar boven mijn bureau gehangen, naast de foto van ons tweeën in 1979 waarop jij lacht en ik druip. Mijn kleindochter Laras vroeg wat het was. Ik zei: een machine om mensen gelukkig te maken door ze nat te maken. Ze keek me aan alsof ik eindelijk mijn verstand kwijt was.

Je hebt me dus nooit verteld dat de nummers van oost naar west lopen. In 1979 riep je ‘nu!’ en dan spoot alles. Ik stond midden op die kiezels in mijn enige goede rok, met mijn notitieboekje vol Latijnse namen, en ik heb drie dagen niet met je gesproken. Daarna hebben we zesenveertig jaar met elkaar geschreven. Er zijn slechtere manieren om een vriendschap te beginnen.

Je schrijft over de drie treden. Weet je nog wat er toen op de onderste groeide? Levermos, een Marchantia of iets wat er erg op leek, in de schaduw van de muur. Op natte hardsteen is levermos gladder dan zeep. Ik ben er toen bijna gevallen, en jij hebt me bij mijn elleboog opgevangen en gezegd dat de tuinman daar niets aan kon doen omdat het mos ouder was dan hij. Als het er nog groeit, zeg dan tegen je bezoekers dat ze de leuning moeten vasthouden.

Kom je gauw eens koffie drinken? Dan wil ik alles horen over je fonteintjes. En over je Indonesische vriendin, die zo goed Nederlands sprak.

Hartelijk, je Jet

STUK 6 · BRIEF VAN TEUN AAN RATNA

Uit Ratna's map.

Rozendaal, zondag 1 juni 2025

Lieve Ratna,

Donderdag was het Hemelvaartsdag, en dan komt half Arnhem naar het park. Ik heb de kraan eenendertig keer opengedraaid, in korte stoten, en om vier uur had ik nog een bodem in de bak. Een meisje van een jaar of negen heeft de hele middag op de kiezels gestaan, kletsnat, en na afloop kwam ze achter de haag kijken wie het deed. Ze keek me aan alsof ik de tovenaar uit een sprookje was en vroeg of ik daar woonde. Ik heb gezegd: alleen op zondag.

Ik heb je nooit goed beschreven hoe de galerij er 's ochtends vroeg uitziet, als ik mijn controle loop en er nog niemand is. De zon komt dan van opzij over de bomen en valt op de halve cirkel van de muur, en dan gaan duizenden schelpen tegelijk glimmen. Mosselschelpen, kokkels, oesters, en ook grote vreemde schelpen die de heren van toen van ver hebben laten komen. Ik heb altijd gedacht dat er ook een paar uit jouw kant van de wereld tussen zitten. Niemand heeft me dat ooit tegengesproken, dus het is waar.

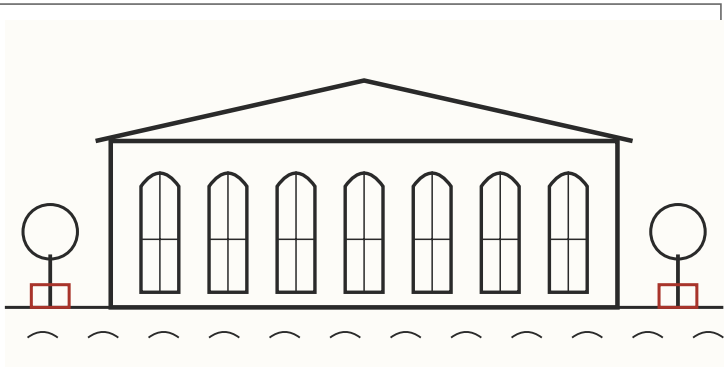
Deel 2

Zomer

Juli en augustus 2025

STUK 10 · ANSICHTKAART

Uit Ratna's map. Kaart 1 uit de serie van Fenna Roest.

ROSENDAEL · DE ORANJERIE · PENTEKENING FENNA ROEST · KAART 1 VAN 6

Rozendaal, wo 2 juli

Lieve Ratna, hier de eerste. Fenna heeft de oranjerie getekend op de heetste dag van het jaar; je ziet het aan de kuipplanten, die staan erbij alsof ze flauwvallen. Wij ook. Bij de fonteintjes staan de kinderen in de rij om nat te worden. Ik zet het smoorkraantje een tikje verder open voor ze. Niet tegen Coen zeggen. T.

Ibu R. Soeriawinata

Bogor, Jawa Barat

INDONESIË